

Петар РУДИЋ*

ГЕНЕАЛОШКО МЈЕСТО ВЛАДИКЕ САВЕ У БРАТСТВУ ПЕТРОВИЋА

Од средине XV вијека у Његуше се доселио неки Ерак из Бањана. Његови потомци носе име Ераковићи, а тако се зове и село у Његушима у коме углавном живе. Од Ерака воде лозу Петровићи и Поповићи из његушког села Ераковића, Кашћелани из његушког села Мирца, Вујовићи из Спужа, а можда и нека друга братства.¹

Петровићи су добили презиме по Петру Ераковићу, који је живио у другој половини XVI вијека. Овај Петар је имао неколико синова, а сада се само зна име његовог сина Стијепе. Стијепе Петров је такође имао неколико синова. Сада се само зна за његовог сина Радула (калуђера Петра), који је имао само сина Шћепца. Шћепец Калуђеров је имао синове: владикау Данила, кнеза Рада, Дамјана и Петра.

Први владика из братства Петровића био је Данило Шћепчев (1697-1735). Други владика из братства Петровића, Сава (1735-1781), био је син попа Ивана, блиског рођака владике Данила. Трећи владика, Василије (помоћник владике Саве, 1750-1766), био је син Рада Шћепчева, брата владике Данила. Четврти Владика, Петар I Марков (1784-1830), унук је Дамјана Шћепчева, брата владике Данила. Пети владика, Петар II (1830-1851), син је Тома Маркова, брата владике Петра I. Књаз Данило Станков (1852-1860) унук је Стјепана Маркова, брата владике Петра I. Посљедњи црногорски господар Никола (од 1860. до 1910. књаз, а од 1910. до 1918. краљ) био је син војводе Мирка Станкова, а синовац књаза Данила.²

Поповићи немају једног родоначелника, него је то заједничко презиме свих Ераковића који живе у истоименом његушком селу (осим потомака

* Публициста, Бијело Поље.

¹ У Ераковићима живи и братство Поповићи–Торомани, који такође казују да воде лозу од Ерака. Међутим, Петровићи и Поповићи не његују никакву успомену о заједничком поријеклу са овим његушким братством.

² Дугогодишња владавина Петровића је два пута прекидана. Наиме, од 1767. до 1773. је Црном Гором владао Шћепан Мали, а од 1781. до 1784. године владика Арсеније Пламенац, сестрић владике Саве.

дознати имена. Једна Иванова кћерка је била удата за попа Рајича Пламенца из Црмнице. Њени синови су били владика Арсеније и сердар Мојсије (Мојаш) Пламенац. Друга Иванова кћерка је била удата за неког Милића из Бјелица. Њен син је био поп Јово Милић.

Пошто је сродство владике Саве са владиком Данилом и владиком Василијем сасвим произвољно одређивано, налазим за потребно на те грешке указати.

Душан Вуксан је у *Генеалогској табlici куће Пејровић Њеџош*⁴ написао да је Иван (отац владике Саве) рођени брат Шћепца Калуђерова, оца владике Данила. Тада би владика Данило и владика Сава били браћа од стричева. Међутим, сигурно се зна да Шћепац није имао браће и да Иван није био његов савременик.

Милорад Медаковић у књизи *Владика Данил* пише да је Раде Шћепчев имао синове Ђура и Сава (владику), а Петар Шћепчев да је имао синове Ива и Василија.⁵ Он је тачно казао имена браће владике Данила, поменувши и Дамјана, али је велике грешке направио казујући имена њихових синова. Добро је познато да је владика Василије био Радев син, а не владика Сава. Неки историчари пишу да је Иван био рођени брат владике Данила, а да је Иванов син владика Сава био рођени Данилов синовац.⁶

Према Душану Вуксану, др Јовану Ердељановићу⁷ и Трифуну Ђукићу,⁸ владика Василије је био синовац владике Саве. Међутим, они су обојица били синовци владике Данила: Василије рођени, а Сава извањи.

Наводим неколико извора из којих видимо праву истину:

„...митрополит Данил на своје мјесто поставил својега двојуроднаго племјаника⁹ митрополита Саву, а преосвешћени Сава такоже на своје мјесто поставил двојуроднаго својега брата митрополита Василија Петровића”.¹⁰

⁴ Душан Д. Вуксан: *Сјоменица Пејтра II Пејровића Њеџоша – владике Рада*, Цетиње, 1926.

⁵ В. М. Г. Медаковић: *Владика Данил*, Београд, 1896, стр. 21.

⁶ Иларион Руварац: *Монџенеџрина*, друго издање, Земун, 1899, стр. 134; др Алекса Ивић: *Родословне таблице српских династија и власице*, Вјесник Зем. архива (за годину 1919), Загреб, 1919.

⁷ Др Јован Ердељановић: *Сјара Црна Гора*, Београд, 1926, стр. 430.

⁸ Трифун Ђукић: *Преглед књижевног рада Црне Горе од владике Василија до 1918. године*, Цетиње, 1951, стр. 5.

⁹ Племјаник у руском језику значи: синовац.

¹⁰ Душан Д. Вуксан: *Прејиска митрополија Василија, митрополија Саве и црногорских глаvara 1752-1759*, Споменик СКА LXXXVIII, Београд, 1938, стр. 72. (Детаљ из писма Црногорске команде у Москви царици Јелисавети од 16. новембра 1758. године).

„Владика Василије изванредном провидуру Валерију Антелми-у Кртоле, 28. X 1757.

Откако сам доша с пута, имао сам жељу поклонити се твојему преузвишеному господству како мојему принципу. Ма што је от мојега брата и господина Саве писмо и јављење, то је и моје. Ја сам доша овдјен у визиту како је стари обичај, а потврђен декретом преведрога принципа на 1718 года како су били наши предцесори бискупи от Цетиња вазде на служби преведрому принципу, како је осједочио наш стриц господин Данил митрополит своју вјерну службу принципу преведрому, како му гласе атестати и декрети...”¹¹

„Владика Сава млетачким инквизиторима
Стањевићи, 29. VIII 1776.

...Исти манастир Подмајине био је наш прије док су Мајини, Брајићи, Побори, Грбљани турски били и када је била на Бар војска наша и ш њима Црногорци и мој стриц владика Данилио с преузвишенијем господином Алвизом Муцинигом, ја сам на то мјесто био...”¹²

Из ових докумената јасно видимо да је владика Сава био синовац владике Данила, а не брат од стрица, како је Душан Вуксан написао. Исто тако видимо да му је био извањи (двојуродни) синовац, а не рођени, како су мислили Медаковић, Руварац и неки други историчари. Ови извори нам, такође, казују да је владика Василије био братучед (рођак) владике Саве, а не синовац.

Божо Ђ. Михаиловић о сродству владике Сава и владике Василија овако каже: „Кад је ове (1765) године митрополит Василије Петровић Његош, другобратучед и коадјутор митрополита Саве, отпутовао трећи пут у Русију, одвео је са собом и јерођаконa Петра на школовање”.¹³ Међутим, владика Сава и владика Василије нијесу били другобратучеди, јер је Василијев дјед Шћепац Калуђеров био јединац. Они су, вјероватно, били трећебратучеди.

Савић попа Ивана (брат владике Саве) се у документима, који су писани руским језиком, помиње као сердар Сава. Именујући црногорске главаре, који су с владиком Данилом 1711. године повели борбу против Турака, владика Василије у *Историји о Черној Гори* пише: „...Первој от Његуш

¹¹ Др Јевто М. Миловић: *Зборник докумената из историје Црне Горе (1685-1782)*, стр. 224-225.

¹² Наведени зборник, стр. 335. (Редосљед цитата је дат према њиховом садржају, а не хронолошки).

¹³ Божо Ђ. Михаиловић: *Митрополиј Пејтар I – свети*, издање Цетињског манастира, 1973, стр. 3.

родној јего брат Дук Радул Петровић, с племјаником своим Сердар Сава Петровић...”¹⁴

Савић је 1711. године био врло млад, и у документима се са кнежевском или сердарском титулом јавља знатно касније, тек у доба владике Саве. Пошто *Историја о Черној Гори* има тенденциозан карактер, владика Василије је желио доказати да је Савић још за вријеме стварања првих веза са Русијом био сердар и да је, као Петровић, играо велику улогу у Црној Гори.

Овај податак из Василијеве историје је прихватио Захарија Орфелин, а касније и неки други писци, па је сердар Савић ушао у литературу као савременик владике Данила.¹⁵

Сердар Савић је имао сина Ивана, а Иван синове Војина и Ивана. Савићеви унуци Војин и Иван су пошли 1758. године са једном групом црногорских младића у Русију на школовање. Ово су, колико ми је познато, једини подаци о потомцима сердара Савића.

Перо попа Ивана се помиње као свједок 15. марта 1748. године¹⁶ приликом залагања земље Вука Маркова Шпадијера Цетињском манастиру ради једног црквеног дуга.

„И ту бише сједоци Перо попа Ивана с Његушах, и от Цетиња Ђукан Вукосавов и Нико Вуков, Јово Вулов и Вуксан Марков Шпадијер”.¹⁷

Перо се на једном мјесту у књизи др Глигора Станојевића *Мийројолић Василије Петровић и његово доба (1740-1766)*, објављеној у Београду 1978. године, помиње овако: „Петар Петровић, владичин брат” (стр. 149).

Перо Иванов је можда имао неколико синова. Међутим, сада се зна само за његовог сина Јова, који је после Савићеве смрти постао његушки сердар.

Сердар Јово (Јован, Иван) Петровић је био један од најзначајнијих и најистакнутијих црногорских главара свога времена. У низу докумената и врло значајних резолуција потписан је први до гувернадуре и владике, што значи да је после њих био највиша и најглавнија личност у Црној Гори. Његош је овог сердара опјевао у *Свободијади, Лажном цару Шћепану Малом* и у јуначкој пјесми *Шћепан Мали*, која се налази у *Огледалу српском*. Сердар Јово је родоначелник Сердаревића, посебног огранка братства По-

¹⁴ Владика Василије Петровић: *Историја о Черној Гори*, фототипско издање Научног друштва Црне Горе (Цетиње) и Матице српске (Нови Сад), МСМЛI, стр. 31. – Сердар Савић (Сава) је био извањи синовац владике Данила и његовог брата кнеза Рада (Радула).

¹⁵ Петар Рудић: *О једном лицу из Житија Петра Великог од Захарије Орфелина*, Историјски записи, књига XXX, свеска 1-2, Титоград, 1973, стр. 169-173.

¹⁶ Датуми у овом раду су по старом календару.

¹⁷ *Историјска зраћа*, Записи, књига XIX, Цетиње, јануар 1938, стр. 31.

повића–Петровића. Он је имао сина сердара Ђура, који је приликом оснивања Његошевог Сената 1831. године изабран за сенатора.

И Перићевићи (огранак Поповића) воде лозу од попа Ивана, али не знам од којег његовог сина. Огранак Поповића од којег је потицао Зеко Машанов, алајбарјактар црногорске војске, није имао посебног имена. Прича се да је овај огранак, чије је мушко потомство недавно изумрло, био најближи Сердаревићима.

Поп Вучета (син попа Ивана) помиње се у једној забиљешци владике Данила о црквеним дуговима од 4. јуна 1723. године.¹⁸ Према причању старих Поповића, поп Вучета је имао неколико синова, од којих се сигурно зна само за попа Стоја. Поп Стоја је имао синове попа Ника, Груја и Ђикана, а можда их је било и више. Поп Нико је имао синове Бела и попа Станка. Белови потомци немају никаквог посебног имена. Груја Стојов је родоначелник огранка Грујовићи. Од попа Вучете се, такође, казују Бијеловићи и Спасојевићи.

Сви научни радници који су се бавили проучавањем братства Петровића запостављали су Поповиће и чинили им доста тешку неправду. На жалост, то су учинили и Душан Вуксан и др Јован Ердељановић, иако су њихови радови о Петровићима високо цијењени. Одјељак о Поповићима у Ердељановићевој студији *Стара Црна Гора* (Београд, 1926) написан је доста површно и произвољно, а може се рећи и увредљиво. Приликом боравка у Његушима, ради прикупљања грађе за ово своје дјело, др Ердељановић са Поповићима није разговарао. Због тога није ни имао јасну представу о њиховој генеалогiji.¹⁹

Пошто су Поповићи–Петровићи увијек запостављани, није се знало да је од њих био родом и сам владика Сава.

¹⁸ Др Јевто М. Миловић: *Зборник докумената из историје Црне Горе (1685-1782)*, стр. 49.

¹⁹ Др Јован Ердељановић у истом дјелу пише да му је податке о Поповићима (Ерковићима) давао Илија Вуков Поповић–Тороман, као и његови синови Андрија (правник) и Петар (професор историје).

Petar RUDIĆ

GENEALOGICAL PLACE OF ARCHBISHOP SAVA
IN THE PETROVIĆ BROTHERHOOD

Summary

Genealogical place of Archbishop Sava in the ruling family Petrović Njegoš was treated in this paper. Referring to relevant sources and literature the author has established that Archbishop Sava was a nephew of Archbishop Danilo (1697-1735), not son of his uncle, as argued by Dušan Vuksan and other authors.

